

Kerkringdorp en voorstraat-kerkringdorpen

Toetsingstabel Kerkringdorp en voorstraat-kerkringdorpen

ASPECT		CRITERIA EN AANBEVELINGEN
Omgeving		Behouden van de ruimtelijke identiteit en kwaliteit van de oorspronkelijke ruimtelijke opbouw en karakteristiek als cultuurhistorische compositie.
Situering	<i>Rooilijn</i>	Aansluiten bij bestaande rooilijn
	<i>Zijdelingse afstand</i>	Duidelijk onderscheid tussen aaneengesloten bebouwing en verspreide bebouwing
	<i>Oriëntatie</i>	Hoofdgebouw meestal georiënteerd op de belangrijkste straat
Hoofdvorm	<i>Bouwmassa</i>	Zorg voor een duidelijk verband tussen de vorm en het gebruik van de individuele gebouwen ten behoeve van de herkenbaarheid en zeggingskracht van het geheel
		Één hoofdbouwmassa per erf
		Behoud het individueel karakter van de gebouwen in een aaneengesloten bebouwingwand
		Zorg voor een heldere , eenduidige hoofdvorm
	<i>Bouwhoogte</i>	Bestaande goot- en bouwhoogten worden behouden, tenzij vanuit cultuurhistorisch oogpunt een andere hoogte wenselijk is.
	<i>Kapvorm</i>	Kapvorm afstemmen op toegepaste kapvormen in de gevelwand
		Zadeldak of schilddak met een zichtbare hellende kap
	<i>Kaprichting</i>	Evenwijdig of haaks op de straat
		Bij smalle panden zijn smalle topgevels toegestaan.
	Gevelaanzicht	<i>Gevelopbouw</i>
		Bij voorname panden: toepassen van hoge begane grondverdieping en eerste verdieping en lagere toplaag
		Behoud samenhang in de gevel tussen onderbouw en bovenbouw bij winkelpanden
		Aanpassing van de gevelindeling wordt alleen toegestaan wanneer dit geen afbreuk doet aan de bestaande karakteristiek van pand en omgeving
		Behoud karakteristieke gevels
<i>Gevelgeleding</i>		Verticale geleding van hoofdgebouw en passend bij de architectuurstijl
		Bij voorkeur toepassing van hoge vensters, staande ramen en relatief smalle muurdammen
<i>Plasticiteit</i>		Vlakke gevelwanden: geen erkers, balkons en loggia's
		Geaccentueerde deur en raamlijsten, raampartijen met diepe neggemaat en/of diepteprofiel in het kozijn aansluitend bij de oorspronkelijke karakteristiek
		Gebruik forse, duidelijk uitkomende daklijsten als gevelreiniging, met name bij voorname, grotere panden

vervolg toetsingstabel op volgende pagina

Materialisatie, kleurgebruik en detaillering	Materiaalgebruik	Gevels: baksteen, natuursteen of pleisterwerk als hoofdmateriaal. Moderne materialen zoals plaatmateriaal of kunststof zijn niet toegestaan
		Baksteenformaat, -type en metselverband in overeenstemming met bestaande karakteristieken binnen het gebied
		Kozijnen en posten: hout
		Dakbedekking: Hoofdgebouwen krijgen (oud) Hollandsche keramische pannen (zwart of oranje/rode) . Schuren worden afgedekt met oranje/rode pannen Daarnaast wordt de toepassing van leien of metalen bekleding toegestaan.
		Schuren worden gepotdekseld in hout en bij voorkeur zwart geteerd
	Kleurgebruik	Baksteenkleur: aansluiten bij de toegepaste kleuren in het gebied
		Pleisterwerk: lichte tinten en aansluitend bij toegepaste kleuren in het gebied
		Dakbedekking: oranje/rood of blauwgrijs/antraciet
		Geverfde houten onderdelen: traditionele kleuren
	Detaillering	Toegevoegde elementen worden zelfstandig vormgegeven in de lijn van de architectuur van het geheel
		Geen roedes tussen isolatieglas
		Reclame alleen binnen gevelvlak toegestaan
		Dakkapellen hebben omlijsting
		Geen vaste luifels of overkappingen
		Heb oog voor detaillering in de vorm van raamlijsten, gevelversiering, kroonlijsten, gestuct of natuursteen trasraam, muurschotels en – ankers, windveren en makelaars
		Gebruik rollagen of strekken voor afwerking van metselwerk langs gevels en vensteropeningen
		Gebruik bij voorkeur forse vensterbanken
		Detailleer schuren bij voorkeur ook met windveren, daklijsten en makelaars
		Reclame bij voorkeur achter vensters en gevoegd in het individuele karakter van de gevel. Billboards, transparante constructies en verlichting zijn niet toegestaan (lichtbakken en lichtkranten etc). Bij voorkeur helemaal geen reclame of naamsduiding.

Algemene karakteristiek

In het westelijk deel van de gemeente Nissewaard liggen verspreid een aantal dorpen en buurtschappen. De meeste werden gesticht op de hogere delen in de polders. Daarnaast grensden deze nederzettingen ook aan water. Door de inpoldering en aanwassen zijn de dorpen na verloop der tijd midden in het landschap komen te liggen. Gegraven kanalen zorgden voor de verbinding met de open zee. Veel kanalen zijn verzand zodat de havens later geen functie meer hadden.

Kerkringdorpen zijn rondom een kerk gebouwd. De kerk staat midden op een (groen) plein. De bebouwing staat daar in cirkels omheen gegroepeerd. Van de kerk naar het haventje loopt de voorstraat, de belangrijkste straat in het dorp. Op de kruising van voorstraat en dijk ligt de kaai waar de schepen aanlegden. Kenmerkend zijn ook de ringen rond de havenkommen. Niet in elk dorp zijn de elementen van kerkring, kaai en voorstraat nog allemaal terug te vinden. In Heenvliet, Geervliet, Simonshaven, Abbenbroek en Zuidland is deze drie-eenheid nog compleet en worden voorstraat-kerkringdorpen genoemd.

Kernen die later midden in de polder zijn gesticht zijn ook rond een kerk gebouwd maar missen een haven en ook een voorstraat. Dit zijn kerkringdorpen zoals Oudenhoorn.

Er is weinig ontwikkelingsdynamiek. De bouw mogelijkheden in deze dorpen en kleine kernen zijn zeer beperkt. De bouwactiviteiten betreffen door de cultuurhistorische waarden, de ruimtelijke kwaliteit, samenhang en eenheid vooral restauratie, renovatie en her en der vervangende nieuwbouw.

Voor de kerkringdorpen en kleine kernen is vooral belangrijk om de karakteristieke kenmerken te behouden. De kenmerken refereren namelijk sterk aan de ontstaansgeschiedenis van de Zuid-Hollandse eilanden. Om de samenhang te bewaren zal inpassing van nieuwe gebouwen met nauwkeurige aandacht voor de waardevolle omgeving moeten gebeuren. De stedenbouwkundige structuur van straten en pleinen en de plaatsing van gebouwen is waardevol. Daarnaast vertonen de gebouwen een grote samenhang in materiaal- en kleurgebruik, gevelopbouw en kapvormen. Ook bij uitbreiding van gebouwen is het van belang dat de karakteristieke structuur van deze dorpen overeind blijft en dat de uitbreiding past bij het hoofdgebouw.

Samenvatting ruimtelijke kenmerken

- Historisch gegroeid rond de belangrijkste plek: de kerk met (groen) plein.
- Samenhangende dorpse bebouwing, divers van schaal en massaverhouding
- De historische straatprofielen zijn smal, soms zonder trottoirs, de bebouwing staat in een duidelijke rooilijn en volgt de weg
- Individuele pandenstructuur, veelal aaneengebouwd.
- Overwegend historische bebouwing.
- Bouwhoogte varieert 1 en 2 bouwlagen met kap, maar heeft overwegend 1 bouwlaag met kap.
- Diverse kappenstructuur: mansarde, zadeldak soms met wolfseinden en schilddaken en hier en daar lijstgevels, tuitgevels en klokgevels. Afwisselend langs- en dwarskappen.

Abbenbroek

Nederlands Hervormde kerk, Ring, Achterweg en omgeving

Het oude centrum van Abbenbroek is een typisch kerkringdorp met voorstraat en is aangewezen als beschermd dorpsgezicht met veel rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten. De oude kern is gevormd door een nieuwe invulling in de 16e tot en met de vroeg 20ste eeuw, van de van oorsprong Middeleeuwse dorpsplattegrond. De belangrijkste elementen zijn de Gemeenlandsedijk, de lusvormige dijk rond de havenkom (Ring), het havenkanaal, het Bleekveld, verschillende achterstraatjes en het min of meer solitair aan de landzijde gelegen (groene) kerkplein.

Rond de voormalige haven ligt een gesloten bebouwingwand met verschillende lijst, tuit- en klokgevels. De wand wordt her en der doorbroken door smalle straatjes naar achteren. De percelen zijn vooral smal en diep. De erfbebouwing is kleinschalig en georiënteerd op de Achterweg en belangrijk voor het straatbeeld. De bebouwing aan het Bleekveld en het Kerkplein is losser van opzet. Over het algemeen is de bouwhoogte beperkt tot 1 a 1,5 laag met overwegend zadeldaken met veel wolfseinden. De nok is zowel haaks als evenwijdig aan de straat. Materialisering is traditioneel en betreft vooral baksteen, natuursteen, pleisterwerk, keramische pannen (mat rood/oranje en antraciet) en hout. De bebouwing kent vaak veel detaillering in de vorm van strekken boven de vensters, natuurstenen trasraam, raam- en deurlijsten, windveren, streklagen en muurankers.

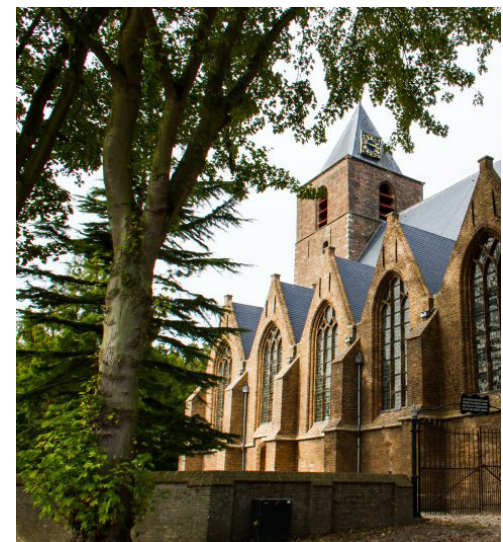
Abbenbroek de Ring

De Ring met muziektent

Nederlands Hervormde Kerk

Heenvliet

Markt, Toldam, Branderf en omgeving

De oude kern van Heenvliet is voor een groot gedeelte aangewezen als beschermd dorpsgezicht en kent een aantal rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten.

In het verleden stond rond de haven op de dijk aan drie zijden bebouwing. De haven is, nadat deze was dichtgeslibd, al vóór 1600 gedeeltelijk gedempt. Hierdoor is een fraaie pleinachtige ruimte ontstaan in de vorm van de Markt. Ten noorden daarvan ligt nog een open pleinruimte welke is ontstaan door een brand in 1684 (Branderf). Daarna is alleen de bebouwing langs de Markt herbouwd.

De bebouwing is kleinschalig van opzet, aaneengebouwd op smalle diepe percelen en heeft wisselende bouwhoogten die variëren van één laag met kap tot bredere panden met drie bouwlagen met kap.

Vooraf de bebouwing van de Markt is rijk van karakter. Veel oudere gevels hebben een 19e -eeuwse uiterlijk gekregen door toepassing van vensters, baksteen, natuursteen en pleisterwerk. Karakteristieke lijst-, klok-, en tuitgevels gedetailleerd met rollagen en strekken boven de deurlijsten en kozijnen, muurankers en een aantal ornamenten bepalen het beeld.

Het kleurgebruik is over het algemeen wit stucwerk en baksteen in aardetinten en oud Hollandsche kleuraccenten voor kozijnen en ander houtwerk.

De openbare ruimte loopt door tot aan de privéstoepen langs de gevels. De ruimte is vooral ingericht met klinkers in verschillende tinten, natuurstenen randen en stroken kinderkopjes. De markt is een verhard plein met grote kastanjes in ronde boomvakken.

Heenvliet Markt

Geervliet

Tussen Groene Kruisweg, Ringdijk en Oude Singel

Ook de oude kern van Geervliet is voor een groot gedeelte aangewezen als beschermd dorpsgezicht en rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten. Het gebied binnen de hoefijzervorm van de haven is Geervliet bebouwd. De woningen zijn georiënteerd op de oude dijken van de Tolstraat en Visserszijde. Zo wordt nu de haven geflankeerd door achtertuinen, en heeft de haven een heel ander beeld dan de andere (voormalige) havens in Nissewaard. Dit aaneengesloten bebouwde gebied beperkt zich tot de dijken rond de oude haven, de Kerkstraat en de noordzijde van het kerkhof.

Daaromheen is het grondgebruik minder intensief en bepalen min of meer agrarische functies het karakter voor een groot deel van de kern binnen de oorspronkelijke singels. Opvallend daarbij zijn de groene ruimten en enkele grote stadsboerderijen met stallen.

De bebouwing is divers, zowel in massa als in bouwhoogte en kapvormen zoals mansardekap, zadeldaken met wolfseinden en schilddaken.

De toegepaste kleuren en materialen zorgen vooral de voor samenhang in het beeld: de gevels zijn opgebouwd uit baksteen, soms afgewerkt met wit pleisterwerk. De daken hebben vooral oranje pannen. Kenmerkend voor de agrarische bebouwing zijn de houten gevels. Toegepaste kleuren bestaan uit Oudhollandse tinten op houtwerk als deuren, luiken, brede daklijsten en boeiboorden. De detaillering is relatief sober maar veel toegepast in de vorm van rollagen, strekken, muurankers, sierlijke raamlijsten en vensters en windveren.

In Geervliet valt een klein historisch deel buiten de oorspronkelijke stadsmuren en grachten. De bebouwing ten westen van de Spuikade bestaat uit woonhuizen met een traditionele eenvoudige architectuur uit de eerste helft van de vorige eeuw: aardkleurige baksteen gevels en hout, zadeldaken met oranje en donkere pannen.

Zuidland

Dorpsstraat, Kerkstraat, Ring en omgeving

De oude kern van Zuidland is voor een groot gedeelte aangewezen als beschermd dorpsgezicht en heeft veel monumenten. De oude dorpskern van Zuidland heeft een hoge stedenbouwkundige kwaliteit door de herkenbare hoogteverschillen in de openbare ruimte, de opeenvolging van verschillende karakteristieke dorpsruimten zoals het groene Kerkplein, Ring, die spievormige pleinruimte van de Breedstraat en de smalle toegangsstraten. Dit is de enige kern met een compleet door bebouwing omgeven stedelijke ruimte.

De bebouwing bestaat vooral uit aaneengebouwde woonhuizen op smalle diepe percelen. De woningen zijn afzonderlijk goed herkenbaar door verschillen in bouwhoogte, gevelindeling, de mate van detaillering en het materiaal- en kleurgebruik met verschillende lichte tinten baksteen en stucwerk. De overeenkomst is juist de kapvorm met voornamelijk zadeldaken haaks op de straten, met of zonder wolfseinden en gedekt met rood/oranje pannendaken. De gebouwen langs de open ruimten zijn vaak net iets hoger (tot 2 lagen met kap) en breder dan de huizen in de smallere straten (1,5 laag met kap).

De openbare ruimte is informeel ingericht. Straten en de enkele trottoirs zijn vormgegeven met klinkers en natuurstenen banden. Vaak ontbreken trottoirs en staan de woningen direct aan de straat. Hierdoor heeft de openbare ruimte een zeer versteend uiterlijk, waarbinnen het kerkplein ineens een groene oase is.

Simonshaven

Ring, Dreef en Lageweg

De ontstaansgeschiedenis van het kerkringdorp met voorstraat is nog duidelijk af te lezen in de ruimtelijke opzet van de kern van Simonshaven met de hoefijzervormige dijk en het polderpad waar de kerk aan ligt. Dit gebied herbergt ook een aantal monumenten. Binnen deze opzet is een aantal duidelijk te onderscheiden ruimtelijke eenheden aanwezig. In het groene binnengebied met het holle maaiveld en de relatieve openheid is de oorspronkelijke haven nog herkenbaar. Deze ruimte is nu in gebruik als tuin. De bebouwingsschil rond deze ruimte bestaat uit aaneengesloten, kleinschalige bebouwing. Langs de buitenzijde van de Ring neemt de dichtheid af en wordt het beeld bepaald grootschaliger agrarische bebouwingsclusters op ruimere erven.

De kerk ligt geheel los van de kern verderop in het polderlandschap en is verbonden via de Lageweg.

De bebouwing bestaat voor het grootste deel uit één laag plus kap, hier en daar een uitzondering daargelaten. De kappen bestaan voornamelijk uit zadeldaken met sporadisch een wolfseind en bedekt met keramische oranje of antracietkleurige pannen.

Voor de gevels is vooral baksteen gebruikt in verschillende aardetinten en met eventueel wit pleisterwerk of houten geveldelen. De detaillering is meestal sober en bestaat uit raam- en deurlijsten, muurankers, strekken en in patronen uitgezaagde boeiboorden. Toegepaste kleuren voor geverfde onderdelen zijn vooral Oudhollandsche tinten.

De openbare ruimte kent smalle profielen met aan één of twee zijden een smal stoepje, aangegeven door een ander verband of een (hard)stenen randje.

Oudenhoorn

Ring, Kaatsbaan, Molenweg, Dorpsweg en Heullaan

Oudenhoorn is een karakteristiek Kerkringdorp en kent een aantal monumenten. De vorm van het plein is afgeleid van het verkavelingspatroon in de polder. De kenmerkende hoekverdraaiing van de oost-west georiënteerde kerk ten opzichte van de bebouwing rond het plein laat dit duidelijk zien.

De doorgaande route ligt aan de noordzijde van de Ring met een bocht in de Dorpsweg. Het plein ligt daarom als een zelfstandige ruimte in het dorp.

De woningen rond de Ring zijn opgebouwd uit één woonlaag met kap, waarbij topgevels, langsgevels en mansardekappen en zadeldaken al dan niet met wolfseinden het gevarieerde beeld bepalen. De architectuur is eenvoudig en heeft niet veel detail. Strekken, rollagen en gevelbrede streklagen komen voor. Het materiaalgebruik bestaat vooral uit baksteen in verschillende tinten en hier en daar pleisterwerk.

Witte kozijnen en posten in combinatie met donkere Oudhollandse kleuren worden veel toegepast. De huizen staan los van elkaar, er is geen geheel gesloten pleinwand. Door de haakse kappen wordt de openheid in de wand verder benadrukt. De samenhang in het plein is vooral van stedenbouwkundige aard: een duidelijke rooilijn rond het groen ingevulde plein om de kerk.

De openbare ruimte sluit via een ondiepe stoep direct aan op de gevels. De overgang is zeer direct. Eigen voorstoepen ontbreken rond de ring.

Welstandsniveau: Bijzonder

Oudenhoorn Ring

